

Typy literárněvýchovného působení v MŠ:

- Předčítání knih (příběhů) bez navazujících činností (za odměnu, před spaním...).
- Předčítání jako motivace k jiným než literárněvýchovným aktivitám.

setkávání s literárním textem

- Informace o knížkách – ukázky, listování, elementární informace o autorech, obsahu.

setkávání s knihou, literaturou

- Recitace, dramatizace, jednoduché činnosti s jazykovým materiálem.

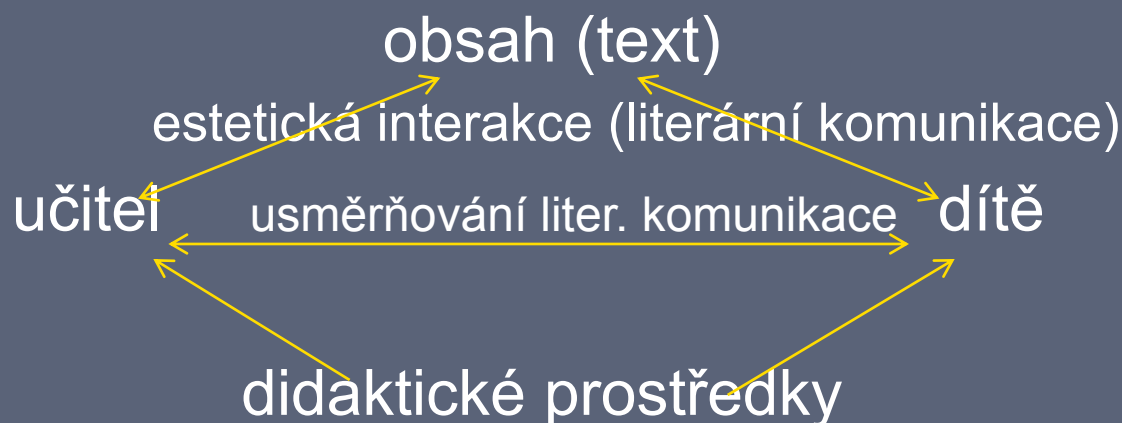
tvůřivé setkávání se slovesností

- Rozhovory o „čtenářství“ dětí v rodině, znalostech dětských knih, postav, pohádek .... o diváctví dětí (adaptace literárních textů...).
- A podobně ...
- Kultivace procesu recepce uměleckého textu, práce s literárním textem jako estetickým objektem.

ZÁKLADY interpretačního uvažování

Literárněvýchovný proces

- Složky procesu literárněvýchovného působení:

Další faktory: vnitřní, vnější; subjektivní, objektivní

Učitel = tzv. kontaktní čtenář, prostředník mezi dítětem a textem ve smyslu čtenářství (předčítání – poslech) i charakteru recepce (porozumění základnímu smyslu i dílčím uměleckým prostředkům)

Dítě = předpokládaný recipient (intencionalita textu)

- ⦿ Estetická interakce – každý vztah mezi recipientem (zde učitelem i dítětem) a uměleckým textem v procesu literární komunikace.
- ⦿ Usměrnění literární komunikace (recepce) dítěte s textem probíhá za pomoci metod didaktické interpretace.
- ⦿ Didaktické prostředky – různé prostředky materiální povahy užívané k podpoře literárněvýchovného působení (příručky, učebnice, metodické materiály, audiovizuální technika).

○ Fáze procesu literárněvýchovného působení:

- Úplný přehled fází literárněvýchovné práce s textem, v této úplnosti se realizuje zejména při práci vytvářející základy interpretačního uvažování, u jiných typů LV působení se realizují pouze fáze (činnosti) některé.
- Fáze motivační
- Seznámení s novým textem
- Orientační rozhovor
- Fáze interpretační (didaktická interpretace)
- Fáze následných literárně-estetických činností
- Činnosti dítěte mohou mít charakter poslechový ,spojený s věcným chápáním čteného, zapamatováním obsahu, charakter reprodukcně-tvořivý (plnění úkolů vycházejících z textu) i charakter racionálně problémový (ve vztahu k specifickým rysům uměleckého textu).

Příprava učitele na literárněvýchovné působení - - složky přípravy

○ LITERÁRNĚVĚDNÁ

- Výběr textu (originální – převyprávění, kritéria výběru /praktická účelovost, literární kvalita/), informace.
- Vlastní interpretace textu (interpretace KOMPLEXNÍ) → nalezení „interpretačních možností“ textu (impulzů pro interpretaci DIDAKTICKOU).
- **Co je *komplexní interpretace*:**
- Úplný výklad, celkový interpretační popis textu všímající si všech jeho strukturních složek – obsahových i formálních (viz dále).
- J. Hrabák: Jde o racionální vyložení, proč text na čtenáře působí a jakými prostředky toho dosahuje. („O čem je“ a jak „je udělán“.)
- Roli hraje chápání textu jako „znaku“ X „fikčního světa“ (viz výše)
- V MŠ je náročnost procesu komplexní interpretace omezena intencionalitou textů pro malé čtenáře, přesto nelze specifické – zejména formální – rysy textu opomíjet.

○ *Složky epického textu:*

- Smysl, autorský záměr

- Tematická výstavba:

- Děj/ události

- Postavy

- Časoprostor

- Vypravěč

- Fikční adresát

} interakcí vzniká příběh

} prostředky způsobu tlumočení příběhu (narace)

(+ kompozice ↓)

- Kompoziční výstavba:

- Vnější (architektonika)

- Vnitřní

- Kompoziční postupy (např. chronologický, retrospektivní, paralelní, řetězový, rámcový)

- Kompoziční principy (např. symetrie, repetice, kontrast, gradace, číselná kompozice)

- Jazyková výstavba (rovina grafická, fonologická, lexikální, syntaktická)

- Genologická (žánrová) charakteristika

- /Literárněhistorický kontext/

○ *Složky lyrického textu:*

- Smysl, autorský záměr
- Tematická výstavba (tvořena motivy a jejich seskupeními)
  - .....
  - Lyrický subjekt
  - /Apostrofa/
- Kompoziční výstavba
  - Vnější
  - Vnitřní
    - Kompoziční principy (viz epika)
- Jazyková výstavba (rytmus, rým, obraznost, ...)
- /Genologická charakteristika/
- /Literárněhistorický kontext/

INTERPRETAČNÍ UVAŽOVÁNÍ:

- Prožitek textu (elementární hodnotící stanovisko – líbí/nelíbí) a nalezení základního smyslu, sdělení textu. (= *interpretační makroproces*)

- Proč na mne text určitým způsobem zapůsobil? – Jakých prostředků autor při jeho tvorbě užil (uvažujeme nad všemi složkami textu – viz výše)? Jaké funkce v textu tyto prostředky plní? (= *interpretační mikroproces*)

- Poučenější, kvalitnější hodnotící stanovisko k textu.

◎ PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ

- Adekvátnost věku dětí (vývoj psychiky, individuální zvláštnosti, věkové složení třídy)
- Cíl a smysl činností pro dítě (jaké poznatky, jaký způsob přemýšlení nad textem chceme u dětí rozvíjet, jaké prožitky, postoje, hodnoty)

◎ METODICKÁ

- Stanovení konkrétních cílů činnosti, metodického postupu a organizace práce (včetně variant, diferenciací úkolů apod.)